

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: VNS 1/2020 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024

Pyydettyinä lausuntona esitän kunnioittavasti seuraavan.

Julkisen talouden suunnitelma on tänä vuonna laadittu poikkeusoloissa.

Tutkimuksen ja tutkitun tiedon merkittävä rooli yhteiskunnan toiminnoissa on viimeksi kuluneen puolentoista kuukauden aikana tullut monin eri tavoin selkeästi näkyviin.

Uuden koronaviruksen aiheuttamien sairastapausten hoito, tartuntaketjujen tunnistaminen, riskiryhmien suojeleminen, pandemian kehittymisen ennakointi, kriisin vaikutusten minimoiminen ja kriisistä ulos pääsemisen keinojen tunnistaminen vaativat jatkuvasti monien eri alojen tutkimustietoa, uutta tutkimusta ja osaamista. Tarvitsemme kriisistä selviytymiseksi mm. lääketieteen, biologian, käyttäytymistieteiden, sosiaalipolitiikan, koulutustutkimuksen, taloustieteiden, ympäristötutkimuksen, tietojenkäsittelytieteen ja systeemitieteiden osaamista kansallisten, alueellisten ja henkilökohtaisten päätösten tueksi.

Kriisi korostaa myös *tutkimuksen laadun ja muuntautumiskyvyn* merkitystä: vain laadukas työ johtaa hyviin tuloksiin, ja uudentyyppinen infektioauti ja sen seuraukset johtavat sellaisiin tiedontarpeisiin, joita ei ole aikaisemmin osattu ennakoida.

Korkeatasoinen tutkimus on myös edellytys sille, että tutkijamme toimivat aktiivisesti osana kansainvälistä tiedeyhteisöä hyödyntäen muualla tuotettua tietoa ja tuottaen myös globaalilla tasolla tietoa ja osaamista pandemian kehittymisen ennustamiseksi ja sen vaikutusten torjumiseksi.

Koronaviruspandemia onkin osoittanut *kansainvälisen tieteellisen yhteistyön* voiman: kansainvälinen tiedeyhteisö on esimerkillisellä tavalla pystynyt työskentelemään yhteistyössä uuden tiedon luomiseksi, käyttämään eri puolilla syntyneitä tietoja ja aineistoja hyväkseen taudin, sen hoito- ja ehkäisykeinojen sekä laajemman kriisin hallinnan hoidossa.

Pandemia on vain yksi esimerkki siitä, miten merkittävää tiede ja tutkimus ovat Suomelle. Ilman omaa laadukasta tutkimusta emme voisi toimia: meidän on pystyttävä tekemään, tuottamaan ja analysoimaan Suomea koskevaa tietoa, ja jo pelkästään muualla tuotetun tiedon hyödyntäminen vaatii korkeatasoista osaamista.

Poikkeuksellisen tilanteen takia julkisen talouden suunnitelman luonne poikkeaa aikaisemmasta. Kommentoin siksi lyhyesti vain muutamaa yksityiskohtaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kohdalla esitetään kertaluonteisesti Suomen Akatemialle 10 miljoonan euron myöntövaltuutta vuodelle 2021 ilmastonmuutostutkimuksen kokoamiseen ja tehdyn tutkimuksen vaikuttavuuden lisäämiseen. Esitys on kannatettava. Ilmastonmuutos on etenemässä nopeasti ja sen hillitsemiseen ja sen vaikutusten minimointiin tarvitaan runsaasti laadukasta ja vaikuttavaa tutkittua tietoa. Samalla tavalla kuin nyt pandemia, niin ilmastonmuutos tulee jatkossa koettelemaan yhteiskunnallista resilienssiä: pystymmekö Suomessa mukautumaan mahdollisesti nopeastikin tapahtuviin muutoksiin? Tähän tarvitsemme runsaasti osaamista ja tutkittua tietoa.

Yliopistojen pääomitus yhteensä 100 miljoonalla eurolla on myös hyvä toimi. Tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laaja hyödyntäminen ja avoimuus ovat tärkeitä tavoitteita. Datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelma etenee hyvin, ja sen jatkaminen on tärkeää.

Jatkossa valtiontalouden toimia suunniteltaessa on tärkeä muistaa tutkimuksen laadun, vaikuttavuuden ja uudistumisen merkitys. Edessämme on pandemian aiheuttamista menetyksistä toipumisen lisäksi monia vakavia haasteita, joiden ratkaiseminen edellyttää laadukasta tiedettä ja tieteen ja muun yhteiskunnan monipuolista vuorovaikutusta. Osa haasteista on luonteeltaan globaaleja, kuten ilmastonmuutos, ja osa taas paikallisempia, kuten monet väestökehitykseen Suomessa liittyvät ilmiöt. Näiden haasteiden ratkaisemisen pohjaksi tarvitsemme laadukasta ja vaikuttavaa tieteellistä tutkimusta, joka kykenee uudistumaan ja muuntautumaan.

Pääjohtaja

Heikki Mannila